МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ, ПРАВА ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ, ПРАВА ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ УЧЕНЬ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА: 242 РОКИ НАУКОВОЇ, ОСВІТНЬОЇ ТА ДЕРЖАВОТВОРЧОЇ ТРАДИЦІЇ

присвячена 90-річчю від Дня народження професора Бориса Йосиповича Тищика

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції

29 вересня 2026 р.
м. Львів

Львів – 2026

УДК 340(477.83-25)(092)(Тищик Б. Й.)(063))

В 42

Рекомендовано до друку Вченою радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Протокол № 8 від 28 серпня 2026 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст публікацій, точність наведених фактів, інших відомостей покладено на авторів. Наведені авторами думки і висновки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії.

В 42 **Кафедра історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка: 242 роки наукової, освітньої та державотворчої традиції (присвячена 90-річчю від Дня народження професора Бориса Йосиповича Тищика)** : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 29 вересня 2026 р.) / І. Й. Бойко (голова редколегії), Ю. В. Олійник (відп. секр.). – Львів, 2026. – 342 с.

У збірнику представлено тези доповідей на Всеукраїнської науково-практичній конференції **«Кафедра історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка: 242 роки наукової, освітньої та державотворчої традиції (присвячена 90-річчю від Дня народження професора Бориса Йосиповича Тищика)».**

Для науковців, аспірантів, студентів, усіх тих, хто цікавиться історією політико-правових вчень, держави та права.

УДК 340(477.83-25)(092)(Тищик Б. Й.)(063))

© Автори публікацій, Кафедра історії держави, права та політико-правових учень ЛНУ ім. І. Франка, Юридичний факультет ЛНУ ім. І. Франка, ЛНУ ім. І. Франка, 2026

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО *(Ігор Бойко)*.....9

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1:
ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ
ПРОФЕСОРА БОРИСА ЙОСИПОВИЧА ТИЩИКА

Ігор Бойко
ПРОФЕСОР БОРИС ЙОСИПОВИЧ ТИЩИК: ОСНОВНІ ЕТАПИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ НАУКИ.....16

Ігор Усенко
НАУКОВИЙ СТИЛЬ ПРОФЕСОРА БОРИСА ТИЩИКА: СТАЛІСТЬ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ МАНЕРИ.....26

Олексій Сухий
ПРОФЕСОР БОРИС ТИЩИК – ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.....32

Олена Ригіна
ПРОБЛЕМАТИКА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ЗАСЛУЖЕНОГО ПРОФЕСОРА БОРИСА ЙОСИПОВИЧА ТИЩИКА.....39

Віталій Семків
БОРИС ТИЩИК – ОЧІЛЬНИК ЛЬВІВСЬКОЇ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ШКОЛИ.....45

Ганна Федущак-Паславська
ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ПРАВА У ВИКЛАДАХ ПРОФЕСОРА БОРИСА ТИЩИКА.....52

Ліліана Шевчук
НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА Б. Й. ТИЩИКА: ПРАВОКУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ТА ДЕРЖАВОТВОРЧА МІСІЯ.....57

Наталя Єфремова
СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ.....64

Ольга Липитчук
ПРОФЕСОР БОРИС ЙОСИПОВИЧ ТИЩИК І ЙОГО НАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ З ПОЛЬЩЕЮ.....69

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 5:
ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ
НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Василь Россіхін, Галина Россіхіна
ПОДАТКОВА ЗАКОННІСТЬ І ФІНАНСОВІ ПОВНОВАЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ КОНСТИТУЦІЙНИХ АКТАХ 1918 РОКУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ……242

Андрій Кольбенко
ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ ЗУНР У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ……247

Богдан Гутів
ЄВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ ЯК УПОВНОВЛАСТНЕНИЙ ДИКТАТОР ЗУНР: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ….251

Ірина Новосядло
СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ЖІНОЧОГО РУХУ В ГАЛИЧИНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX ст……259

Ангеліна Скаблюк
ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ НА ПОЧАТКУ XX ст..266

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 6:
СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Євген Попович, Ірина Попович
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА І МЕЖІ ПОВНОВАЖЕНЬ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ: ІСТОРИКО ПРАВОВИЙ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ ВИМІРИ……272

Микола Самбор
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА ПОГЛЯДИ ПРО ПРАВО ТА ПРАВО НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ……277

Михайло Акімов
ЕВОЛЮЦІЯ РОЛІ ІНТЕРПОЛУ У ПРОТИДІЇ ВОЄННИМ ЗЛОЧИНАМ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ……283

Ірина Похиленко
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПАНТЕОН У СИСТЕМІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА……287

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПАНТЕОН У СИСТЕМІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ірина Похиленко
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри права та публічного управління
Київського національного університету
будівництва і архітектури
e-mail: pokhilenko_@ukr.net
(м. Київ)

Правова охорона культурної спадщини України має комплексний характер. Це особливо важливо для меморіальних об'єктів, що одночасно є елементами історичної пам'яті, архітектурного середовища та публічного простору.

Відповідно до Закону України від 01.07.2026 № 4926-IX «Про Український національний пантеон» (далі – Закон № 4926-IX) пантеон є загальнонаціональним місцем пам'яті Українського народу, місцем вшанування найвидатніших представників української нації, які зробили винятковий, історично значущий внесок у здобуття та відновлення незалежності, у державотворення і розбудову Української держави, захист її суверенітету і територіальної цілісності, формування української нації, війська, культури, мистецтва, науки, спорту, становлення української літературної мови, розвиток громадянського суспільства або релігії. Водночас стаття 3 Закону № 4926-IX передбачила можливість його розміщення на території та об'єкті природно-заповідного фонду, у межах буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини, історичного ареалу населеного місця, зони охоронюваного ландшафту, зони охорони пам'ятки або територій з відповідним функціональним використанням, визначених містобудівною документацією. Це зумовлює необхідність з'ясувати межі спеціального регулювання та його співвідношення із загальними гарантіями охорони культурної спадщини.

Питання правової охорони культурної спадщини є предметом дослідження багатьох правників. О. Каліщук акцентує увагу на необхідності комплексного аналізу правових засад охорони культурної спадщини України та ЄС [1]. А. Сухацький розробляє проблеми термінологічного забезпечення містобудівних перетворень на територіях об'єктів культурної спадщини [2]. М. Тараненко та Д. Дряпак наголошують на значенні міжнародно-правових механізмів захисту культурної спадщини, особливо в умовах збройних конфліктів [3]. В. Шульга розглядає культурну спадщину як важливий елемент культурної ідентичності та аналізує проблеми її захисту й повернення під час збройних конфліктів [4]. Ця проблематика раніше вже вивчалась і авторкою. У співавторстві з М. Акімовим було проаналізовано захист культурної спадщини України в умовах російської агресії крізь призму національної ідентичності, міжнародних механізмів захисту та протидії руйнуванню культурних об'єктів [5], а згодом, вже одноосібно, – історичні військові кладовища як об'єкти культурної спадщини [6] та меморіальні комплекси як синтез мистецтва, архітектури, права і політики національної пам'яті [7]. Ця публікація є логічним продовженням раніше проведених розробок.

Закон № 4926-IX регулює не лише статус пантеону, а й його проєктування, створення, утримання, правовий режим території та порядок вшанування визначних представників української нації. Преамбула Закону пов'язує його прийняття з багатовіковими традиціями, відновленням історичної справедливості та формуванням національної пам'яті. Таким чином, пантеон є не тільки місцем поховання чи об'єктом нерухомості, а й інструментом реалізації політики національної пам'яті. Це положення узгоджується з висновками попереднього дослідження авторки про меморіальні комплекси: їх значення не вичерпується архітектурною формою, оскільки вони матеріалізують певне суспільне бачення історії та виконують функції публічної меморіалізації. Відтак правовий режим пантеону є одночасно режимом спеціального меморіального об'єкта і частини історико-культурного середовища.

Дискусійним є положення Закону № 4926-IX про можливість розміщення пантеону на землях державної власності

незалежно від їх категорії та цільового призначення (без зміни цільового призначення земельної ділянки, функціонального використання території або зміни режиму відповідної території); при цьому проєктні рішення мають забезпечувати належне збереження та охорону пам'яток, територій природно-заповідного фонду та всесвітньої спадщини. Така конструкція свідчить про поєднання двох нормативних підходів – встановлення винятків із загальних процедур для забезпечення реалізації меморіального проєкту та збереження вимог щодо охорони культурної спадщини.

У Законі України «Про охорону культурної спадщини» статті 32 та 33 доповнені винятками щодо утворення та функціонування пантеону. Додатково введено статтю 34-1, згідно якої будівництво та функціонування пантеону в межах історичного ареалу населеного місця, зони охорони пам'ятки, зони охоронюваного ландшафту або буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини допускається як спеціальна форма меморіального, церемоніального, культурно-історичного, естетичного, виховного, просвітницького, рекреаційного та репрезентативного використання території відповідно до Закону № 4926-IX. Водночас вона містить важливу гарантію: проєктні рішення мають забезпечувати недопущення негативного впливу на об'єкти культурної спадщини. Саме це положення повинно бути покладене в основу системного тлумачення Закону № 4926-IX. Процедурний виняток не означає автоматично зниження рівня охорони пам'ятки.

Такий підхід відповідає висновкам попереднього дослідження авторки щодо історичних військових кладовищ: правове регулювання меморіальних об'єктів характеризується перетином режимів поховання та охорони культурної спадщини та ризиком колізій [6, с. 76–79]. Закон № 4926-IX встановлює пріоритет спеціального регулювання, проте потрібне чітке визначення його меж.

Законом № 4926-IX стаття 20 Земельного кодексу (далі – ЗК) України доповнена положенням, згідно якого будівництво та функціонування пантеону не потребують зміни цільового призначення земельної ділянки, категорії земель або функціонального використання території за умови

спеціального меморіального використання, чим створено спеціальний виняток із загального земельно-правового механізму. При цьому відведення земельної ділянки здійснюється відповідно до ЗК України, законодавства про охорону культурної спадщини та міжнародних зобов'язань України. Отже, Закон № 4926-IX не усуває загальне земельне регулювання, а коригує його для реалізації меморіального проєкту.

Закон № 4926-IX встановлює, що проєкт пантеону розробляється за результатами відкритого архітектурного конкурсу, а містобудівні умови та обмеження надаються на підставі його результатів без урахування вимог містобудівної документації на місцевому рівні. Відповідно змінено і Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Такий підхід виправданий з огляду на унікальність об'єкта, але породжує питання щодо балансу між спеціальним державним інтересом і територіальним плануванням. Тому умови архітектурного конкурсу мають містити вимоги щодо збереження історичного середовища, візуального сприйняття пам'яток, допустимого будівельного впливу та взаємодії з режимами охоронюваних територій.

Важливо, що Законом № 4926-IX Закон України «Про поховання та похоронну справу» доповнено статтею 23-3, що встановлює пріоритет першого у разі виникнення конкуренції норм, закріплюючи принцип lex specialis щодо пантеону. Проте його застосування обмежується предметом спеціального регулювання і не повинно поширюватися на інші правовідносини.

Створення нового меморіального комплексу не має відбуватися ціною втрати або пошкодження наявних об'єктів культурної спадщини. Тому недопущення негативного впливу на об'єкти культурної спадщини доцільно розглядати як основний матеріальний критерій реалізації спеціального режиму. При конкуренції процедурної спеціальної норми та вимог збереження культурної спадщини має забезпечуватись збереження відповідного об'єкта.

Слід констатувати, що Закон № 4926-IX формує спеціальний правовий режим, що поєднує меморіальну, культурну, земельну, містобудівну, природоохоронну та публічно-

управлінську складові. Такий режим не означає вилучення пантеону із системи законодавства про охорону культурної спадщини. Навпаки, Закон № 4926-IX зберігає вимогу врахування законодавства про культурну спадщину та міжнародних зобов'язань України і зобов'язує не допускати негативного впливу проєктних рішень на об'єкти культурної спадщини.

На нашу думку, співвідношення спеціального та загального законодавства щодо пантеону має ґрунтуватися на трьох взаємопов'язаних засадах: по-перше, спеціальна норма має пріоритет лише в межах предмета регулювання; по-друге, спеціальний режим слід тлумачити системно, разом із пам'яткоохоронним та земельним законодавством; по-третє, процедурне спрощення не повинно знижувати рівень охорони культурної спадщини. З огляду на це доцільно: залучати фахівців з охорони культурної спадщини на всіх етапах проєктування Пантеону; проводити архітектурний конкурс максимально відкрито; забезпечити проведення незалежної фахової оцінки впливу проєкту на історичне середовище Києва; нормативно визначити критерії негативного впливу на об'єкти культурної спадщини.

Український національний пантеон має стати важливим інструментом політики національної пам'яті та матеріальним виявом сучасної української державності. Водночас його створення має здійснюватися через системне узгодження, за якого особливий правовий режим Пантеону забезпечує реалізацію меморіальної функції без послаблення правової охорони культурної спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каліщук О. Правові засади охорони культурної спадщини в ЄС та Україні: спроба компаративного аналізу. *Літопис Волині.* 2024. № 31. С. 62–66. DOI: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.09.

2. Сухацький А. П. Проблеми визначення терміну «містобудівні перетворення» як елементу термінологічного апарату правового регулювання містобудівних перетворень на територіях об'єктів культурної спадщини. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 3, № 89. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.17.

3. Тараненко М. М., Дряпак Д. А. Міжнародно-правове регулювання охорони культурної спадщини в умовах збройних конфліктів. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 3. С. 505–509. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/121.

4. Шульга В. О. Проблеми повернення культурних цінностей під час збройних конфліктів. Науковий вісник *Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. Т. 4, № 87. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.49.

5. Похиленко І. С., Акімов М. О. Захист культурної спадщини України в умовах агресивної війни проти її ідентичності. *Право та суспільство.* 2025. № 11. С. 13–20.

6. Похиленко І. С. Історичні військові кладовища у системі охорони культурної спадщини: колізії та шляхи їх вирішення. *Трансформація військового права в умовах сучасних викликів і загроз* : зб. матеріалів Міжвідомч. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9 черв. 2026 р.) / упоряд.: П. П. Богуцький, А. Р. Крусян, О. В. Лебединська, М. А. Микитюк. Київ ; Одеса, 2026. С. 76–79.

7. Похиленко І. С. Меморіальні комплекси як синтез мистецтва, архітектури, права та політики національної пам'яті. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* «Build Master Class 2025» / Chief editor: V. I. Skochko. Київ : КНУБА, 2025. С. 591–592.